

HÖGSKOLAN
DALARNA

Motivation och ihärdighet

En studie om elevers attityder till att lära sig svenska som andraspråk

Författare: Milotte Frisdal

Handledare: Eva Lindström

Examinator: Boglárka Straszer

Ämne/huvudområde: Svenska som andraspråk

Kurskod: SS1094

Poäng: 15 hp

Examinationsdatum: 18 januari 2019

Högskolan Dalarna

SE-791 88 Falun

Tel 023-77 80 00

Abstract

Motivation är en förutsättning för lärande och utveckling. Utan framgångar vad gäller studieresultat hotas elevernas inläring och deras måluppfyllelse, och sålunda i förlängningen deras möjligheter att välja sin framtid – till exempel möjligheterna att studera vidare eller att välja ett önskat arbete. Motivation påverkar därmed indirekt elevers livschanser och framtid.

Syftet med studien är att undersöka attityderna bakom motivationen att lära sig svenska hos några elever som studerar svenska som andraspråk på Språkintruktionsprogrammet med betygsmål åk 9 på en gymnasieskola i en större stad i Sverige. Attityder som undersöktes var inställningen till målspråket svenska, målspråkstalarna och målspråkskulturen, såväl som elevernas syn på sig själva som målspråkstalare i framtiden. Slutligen studeras också elevernas uppfattning om sin arbetsinsats och ihärdighet att utsätta sig för svenskspråkigt inflöde. Samtliga 14 elever fyllde skriftligt i en enkät utifrån syftet med studien och med fyra elever fördes därefter fördjupande intervjuer.

Resultatet sammanställdes utifrån studiens fyra frågeställningar. Som slutsats drogs att eleverna hyste till största delen positiva attityder till målspråket svenska, målspråkstalarna och målspråkskulturen. Eleverna drevs framåt av både en önskad och en fruktad framtida bild av sig själva som målspråkstalare. Avslutningsvis upptäcktes även en diskrepans mellan hur motiverade eleverna upplevde sig vara och den ihärdighet som de faktiskt lade ner på att lära sig svenska och att utsätta sig för svenskspråkigt inflöde.

Nyckelord: motivation, grit, drivkraft, svenska som andraspråk, attityder, ihärdighet

”Att ha grit är att falla omkull sju gånger och att resa sig åtta.”

Angela Duckworth i *GRIT Konsten att inte ge upp*

Innehållsförteckning

Inledning	6
Syfte och frågeställningar	7
Bakgrund	7
Styrdokument.....	7
Motivationen påverkas av olika faktorer.....	7
Teoretiska perspektiv	8
Begreppen attityd och motivation.....	8
Attityder påverkar motivationen	9
Integrativ och instrumentell motivation.....	9
<i>Grit</i> – uthållighet och passion för att nå sitt mål.....	9
Språkinläringens affektiva och sociala dimensioner.....	10
Betydelsen av närhet och distans till målspråk, målspråkstalare och målspråkskultur.....	11
<i>L2 Motivational Self System</i> och den ideala L2-självbilden.....	11
Tidigare forskning	12
Metod	13
Val av metod.....	13
Enkätens utformning.....	13
Enkätfrågornas relation till frågeställningarna.....	14
Urval och avgränsningar	14
Undersökningsmaterial	15
Genomförande	15
Enkäter.....	15
Intervjuer	16
Databearbetning och analysmetod	16
Enkätens strukturerade frågor.....	16
De fördjupande intervjuerna.....	17
Forskningsetiska överväganden	17
Resultat och analys	17
Elevernas självskattning av sin egen motivationsnivå	18
Elevernas attityd till målspråket svenska.....	18
Elevernas attityd till målspråkstalarna och målspråkskulturen.....	20

Elevernas syn på sig själva som målspråktalare i framtiden.....	22
Elevernas uppfattning om sin arbetsinsats och ihärdighet att utsätta sig för svenskspråkigt inflöde?.....	24
Diskussion	26
Språkets sociala dimension och den integrativa motivationen.....	26
Elevernas framtida L2-självbilder.....	26
Drivkraft och ihärdighet.....	26
Framtida forskning.....	27
 Metoddiskussion	28
Metodval.....	28
Svag språkförmåga kan påverka besvarandet av enkätfrågorna.....	28
Konsten att besvara en enkät kan vara kulturbunden.....	28
Intervjuerna gav möjlighet till följdfrågor och utvecklade resonemang.....	29
Självskattning kan vara missvisande.....	29
Urval av informanter och valets eventuella påverkan på studien.....	29
 Avslutande ord	30
Referenser	31
 Bilaga 1. Informationsbrev	33
Bilaga 2. Personuppgifter.....	34
Bilaga 3. Enkät. Motivation.....	35

Inledning

Motivation är en förutsättning för lärande och utveckling. Saknar elever motivation försvagas inläringen och positiva studieprestationer uteblir. Det finns tydliga samband mellan elevers motivation och deras resultat i skolan (Hattie 2009 refererad i Skaalvik & Skaalvik 2016: 9). Utan framgångar vad gäller studieresultat hotas elevernas inläring och deras måluppfyllelse, och sålunda i förlängningen deras möjligheter att välja sin framtid – till exempel möjligheterna att studera vidare eller välja ett önskat arbete. Motivation påverkar därmed indirekt elevers livschanser och framtid.

Motivation är ett område som ägnats mycket uppmärksamhet i pedagogiska sammanhang och dess påverkan på andra- och tredjespråksinläring har undersökts i många studier (Dörnyei & Uschioda 2011; Henry 2012; Uschioda 2010 refererad i Cardelius 2016: 42). Inom andraspråksforskningen har motivationsforskningen kommit att bli ett eget forskningsfält som har sin utgångspunkt i socialpsykologisk forskning och har hämtat grundläggande teoribildning från psykologins domäner (Cardelius 2016: 42f).

Vid studier av andraspråksinlärare såg Gardner och Lambert att inlärare som hade negativa eller ambivalenta attityder till målspråket, målspråksgruppen och målspråkskulturen nådde sämre resultat i sin inläring än de som hade en positiv (Henry 2016: 167). Eleven måste sålunda ha lust att assimilera sig med den språkgemenskap vari språket talas för att kunna bli en framgångsrik inlärare (Gardner och Lambert 1972: 14 refererad i Mustila 1990: 41).

Studier har även visat att maximal motivation uppkommer då inläraren har både en ideal framtida självbild och en oönskad framtida självbild som förstärker varandra. Genom dessa motiveras sålunda inläraren av både positiva mål att sträva efter och medvetenhet om negativa konsekvenser av att inte nå sina mål, och dessa driver därmed på dennes språkutveckling (Oyserman & Fryberg 2006 refererad i Henry 2016: 170).

Duckhart har i sin forskning om egenskaper som ger ett framgångsrikt liv beskrivit en typ av motivation som benämns *grit*. På svenska kan detta begrepp sägas vara detsamma som ”ihärdighet”, det vill säga att trots motgångar sträva mot sitt mål med en kombination av passion och uthållighet (Duckhart 2016: 24).

Motivation för att lära sig svenska både i och utanför klassrummet är sålunda grundläggande för ungdomars framtidsutsikter. Denna studie vill därför undersöka några ungdomars bakomliggande attityder till och syn på sin motivation i ämnet svenska som andraspråk. Studien baseras på en enkätundersökning som först riktar in sig på elevernas attityd till målspråket svenska, målspråkstalarna och målspråkskulturen, samt därefter deras tankar om sin framtida självbild som målspråkstalare. Slutligen undersöks i denna studie elevernas ihärdighet i relation till deras utsagor om deras motivation. Med fyra elever görs även fördjupande intervjuer. I studien deltar 14 elever mellan 17 och 20 år, vilka alla är födda i ett annat land och har relativt kort vistelsetid i Sverige.

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka attityderna bakom motivationen att lära sig svenska hos några elever som studerar svenska som andraspråk på Språkintruktionsprogrammet med betygsmål åk 9 på en gymnasieskola i en större stad i Sverige. Studien utförs utifrån följande frågeställningar:

1. Hur ser elevernas attityder ut till målspråket svenska?
2. Hur ser elevernas attityder ut till målspråkstalarna och målspråkskulturen?
3. Hur ser eleverna på sig själva som målspråktalare i framtiden?
4. Hur uppfattar eleverna sin arbetsinsats och ihärdighet att utsätta sig för svenskspråkigt inflöde?

Bakgrund

Styrdokument

Elever på Språkintruktionsprogrammet läser mot grundskolans kurskrav i ämnet svenska som andraspråk motsvarande åk. 3, 6 och 9. De elever som deltar i denna undersökning siktar på kurskraven för årskurs 9. I kursplanen för grundskolan i ämnet svenska som andraspråk står det att läsa att undervisningen ”ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva på svenska” (Skolverket 2011a). Kursplanen betonar sålunda en undervisning i svenska som andraspråk som ska stimulera elevernas motivation.

Kursplanen visar också på att språket hör ihop med människans identitet och därmed är tätt förbundet med hennes självbild och av betydelse för hennes liv i relation till andra människor och som samhällsvarelse:

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts. (Skolverket 2011a)

I det allra första stycket i Läroplanen för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr11) står att läsa om skolans grundläggande värden. Där betonas att skolan ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära (Skolverket 2011b). I denna studie tolkas ”en livslång lust att lära” såsom att skolans uppdrag är att motivera eleverna att lägga en grund för en framtida utveckling av kunskap.

Motivationen påverkas av olika faktorer

Att vara nyanländ är en situation som påverkar inläraren på ett flertal sätt. Bakgrund och livsvillkor har avgörande påverkan på förutsättningar för lärande. Många av faktorerna är individuella och personspecifika och knutna till just en speciell individs situation, men det finns flera faktorer som dominerar i större utsträckning bland nyanlända än i många andra grupper.

Bouakaz (2015) diskuterar i sin forskning att nyanlända ungdomar kan känna att det är svårt att anpassa sig till det svenska skolsystemet. Nyanlända ungdomars erfarenheter av lärande, skola, utbildning och kunskap, kan skilja sig betydligt från andra ungdomars (Bouakaz 2015 refererad i Kästen-Ebeling & Otterup 2015: 5). Detta kan vara en faktor att räkna med i sammanhang när det tycks gåtfullt att nyanlända ungdomar inte uttrycker motivation på det sätt som förväntas.

En del av de nyanlända ungdomarna har haft traumatiska upplevelser och kan lida av posttraumatiskt stressyndrom, PTSD. Andelen som lider av posttraumatiskt stressymptom är högre bland asylsökande än i övriga befolkningen (Socialstyrelsen 2015: 7). Det påverkar elevens inlärnings- och koncentrationsförmåga på flera sätt (Ascher 2014 refererad i Kästen-Ebeling & Otterup 2015: 5). Många av de nyanlända eleverna har genomgått svåra erfarenheter – av krig och förluster av anhöriga och sociala nätverk. Socialstyrelsens menar att så stor andel som 20-30 % anses lida av psykisk ohälsa (Socialstyrelsen 2015: 7). Det är möjligt att detta kan vara en bidragande orsak till ungdomars bristande motivation eller oförmåga att driva sig framåt i studierna.

Även elevernas hemsituation och kontext med ovisshet angående framtiden, trångboddhet eller kanske hemlöshet kan påverka motivationen. Ibland kan även konflikter inom familjen skapas då ungdomarna i större utsträckning tar till sig det nya landets koder och kultur än föräldrarna gör (Bouakhaz 2014 refererad i Kästen-Ebeling & Otterup 2015: 5).

Teoretiskt perspektiv

Den teoretiska utgångspunkten för denna studie finns i internationell motivationsforskning och forskning om andraspråksinlärning. Vetenskapliga arbeten som binds samman av begrepp såsom *motivation*, *attityder* och *lärande* spänner över många olika teoretiska, tematiska och metodologiska områden och forskningsfält (Cardelius 2016: 78). Gemensamt för dessa arbeten är dock att definitionen av begreppen motivation och attityd varierar i olika studier. Gemensamt är också att motivationsbegreppets komplexa karaktär betonas. (Cardelius 2016: 81)

Begreppen attityd och motivation

Begreppen attityd och motivation har länge varit centrala inom forskningen om L2-lärande och undervisning. Dörnyei (2003) menar att detta till trots är kunskapsläget både ojämnt och osammanhängande – dels därför man inom många motivationsteorier strävar efter att förklara allt mänskligt beteende, dels för att begreppet motivation i sig är mångfacetterat och komplext (Cardelius 2016: 64).

Attityd definieras, enligt Nationalencyklopedin, såsom ”tydligt visad inställning till viss person eller företeelse” (NE). Attityder skulle alltså kunna sägas vara inställningar som riktas mot ett konkret eller abstrakt attitydobjekt och attityder kan sägas vara kognitiva, affektiva och intentionella (Cardelius 2016: 54). I denna studie definieras attityd såsom en persons inställning till vissa företeelser, fenomen eller personer.

En enhetlig och vedertagen definition av begreppet motivation finns ännu inte. Termen motivation kommer från det latinska ordet *movere*, som betyder röra, röra på sig eller flytta (Hedegaard Hein 2012: 7 refererad i Cardelius 2016: 48). I Nationalencyklopedin står att motivation är ett begrepp för ”de faktorer hos individen som väcker, formar och riktar beteendet mot olika mål” (NE). Motivation ses ofta bestående av tre delar. För det första som ett val av en viss handling (the choice), för det andra som kvarhållande och fortsättande av denna (the persistence) och för det tredje ansträngningen som ägnas denna handling (the effort). (Pintrich, Marx & Boyle 1993 refererad i Cardelius 2017: 50)

Attityder påverkar motivationen

I studier vad gäller lärande är ofta begreppen motivation och attityd tätt relaterade. Detta gäller i såväl Gardner & Lambert (1972) såväl som i Dörnyei (2003), vilkas tankar kommer tas upp under rubriken ”Tidigare forskning” nedan (Cardelius 2016: 52).

När det gäller begreppen motivation och attityder i allmänhet och i då synnerhet motivation finns många vetenskapliga publikationer internationellt (Cardelius 2016: 84). En fråga som diskuterats inom det utbildningsvetenskapliga fältet är huruvida motivation orsakar prestation eller vice versa (Dörnyei & Uschioda 2011: 5 refererad i Cardelius 2016: 71). Diskussionen har numer landat i att motivation och prestation befinner sig i ett växelspel (Brooks 2005: 25 refererad i Cardelius 2016: 71). Utifrån forskningen kan motivation och attityder även förekomma i ett växelspel mellan beteende, personliga faktorer och miljöfaktorer (Bandura 1997 refererad i Cardelius 2016: 73).

Gardner formulerar motivation såsom viljan att lära sig målspråket och den grad av ansträngning som läggs ner på uppgiften. Attityd definierar han som främst inlärares föreställningar och värderingar av målspråket, målspråkstalarna och målspråkskulturen. Men även inställningar och värderingar av den egna gruppen, andraspråksinlärning och språkinlärning i stort ingår i individens uppsättning av attityder. Attityder påverkar motivationen som sedan påverkar andraspråksinlärningen. Hyser inlärares positiva attityder till målspråket och målspråksgruppen brukar motivationen bli hög och ge framgångsrik inlärning. Negativa attityder mot målspråksgruppen ger däremot låg motivation och lägre inlärningsframgång (Abrahamsson 2009: 207) I föreliggande studie kommer fortsättningsvis Gardners definitioner av begreppen motivation och attityd användas.

Integrativ och instrumentell motivation

Gardner skiljer mellan integrativ och instrumentell motivation för andraspråksinlärning. När inlärares vill identifiera sig med målspråkstalarna, målspråket och målspråkskulturen kallas dennes motivation för integrativ. Som följer beskriver Gardner denna dimension av motivation:

Integrativeness reflects a genuine interest in learning the second language in order to come closer to the other language community. At one level, this implies an openness to, and respect for other cultural groups and ways of life. In the extreme, this might involve complete identification with the community (and possibly even withdrawal from one's original group), but more commonly it might well involve integration within both communities. (Gardner 2001: 5)

Den inlärares som mer ser målspråket som en investering eller verktyg för att uppnå praktiska fördelar såsom välbetalt arbete, möjlighet att studera vidare är instrumentellt motiverad. Medan en integrativt motiverad inlärares strävar efter att bli socialt accepterad av målspråkstalarna och är uttalat intresserad av landets kultur och samhälle, är det inte ett självändamål för den instrumentellt motiverade inlärares. En instrumentellt motiverad inlärares kan dock vara lika motiverad som en integrativt motiverad inlärares. Även om båda typerna av motivation har märkbara effekter på inläringen, är det den integrativa motivationen som skapar den mest framgångsrika inläringen. (Abrahamsson 2009: 207f)

Grit – uthållighet och passion för att nå sitt mål

Grit (eng.) är en benämning av en aspekt av motivation. *Grit* är ett relativt nytt begrepp inom motivationsforskningen och myntades av Duckworth vars forskning inom psykologin undersöker egenskaper som ger ett framgångsrikt liv. Den svenska översättningen av begreppet *grit* är ihärdighet (Duckworth 2016: 15). Klingberg, professor i kognitiv neurovetenskap, definierar *grit* på följande sätt:

Det är förmågan att hålla fast vid långsiktiga mål istället för att bli distraherad, förmågan att inte ge upp vid motgångar, utan att fortsätta kämpa. Det är en sorts

motivation, men handlar inte om att få belöningar utan om att hålla fast vid sin målsättning. (Klingberg i förordet till Duckworth 2016. Duckworth 2016: 11)

Duckworth kommer i sin forskning fram till att de mest framgångsrika personerna utmärks av en målmedvetenhet som visade sig genom dels stark återhämtningsförmåga och hårt arbete, och att de var djupt övertygade om vad de ville och därmed hade en riktning. Grit hos högpresterande personer sägs av Duckworth vara en blandning av passion och uthållighet. (Duckworth 2016: 24) Grit är sålunda mer än talang, begåvning, allmän önskan om att kunna något eller känna sig allmänt motiverad att nå sitt mål. Grit innebär ihärdighet och att ens handlande har en riktning och en kombination av passion och uthållighet. (Duckworth 2016: 24) Det finns inte heller någon koppling mellan IQ och grit. I Duckworths undersökningar visade det sig att framgångsrika barn var ihärdigare, och därmed ansträngde sig mer och studerade många timmar mer. (Duckworth 2016: 30) I föreliggande studie kommer begreppet grit genomgående härefter översättas med det svenska begreppet ihärdighet.

Språkinläringens affektiva och sociala dimensioner

Denna studie har sin yttersta teoretiska förankring i sociokulturell teori och ser språkinläring och språklig motivation utifrån en social dimension vari viljan till interaktion med målspraksgruppen och dess kultur spelar stor roll, liksom viljan att förändra sin självbild.

Den ryske psykologen Vygotskij är förgrundsfigur i sociokulturell teori och utgår från att språk utvecklas i social kontakt på grund av sociala och kommunikativa behov. När en inlärare erövrar sitt nya språk ses det som en del av dennes socialisation och denna uppstår i ett samspel med andra människor som redan talar målspråket. Genom interaktion uppstår och internaliseras det nya språket. Språkinläring uppstår sålunda i ett gemensamt samarbete att kommunicera och uttrycka sig. (Hammarberg 2013: 64) När en inlärare lär sig ett språk innebär det mer än att bara lära grammatik, texttyper och förmågan att delta i språkliga informationsutbyten. Utöver detta handlar det om att denne gör förändringar i sin egen självbild och utvecklar nya sociala och kulturella beteenden. För att en inlärare ska kunna lära sig ett språk krävs det av hen en vilja att identifiera sig med och att kommunicera med andra målspråkstalare eller målspråksinlärare. (Henry 2016: 166f)

Gardner är en av förgrundsfigurerna inom L2-forskningen. Han var den forskare som först undersökte attitydernas och motivationens påverkan på andraspråksinläringen. Gardner, men även Lambert (t ex i Gardner & Lambert (1972)), har haft stor betydelse för framväxten av teorier kring affektiva faktorer och andraspråksinläring (Abrahamsson 2009: 207). En utgångspunkt för Gardner är att språkinläring har en social dimension och alltså kräver en vilja av inläraren att kommunicera med andra (Henry 2016: 167).

Den sociala kontexten såväl som individens personliga egenskaper påverkar sålunda inläringen av svenska som andraspråk (Abrahamsson 2009: 198). Motivation och attityder är affektiva faktorer som formas utifrån den sociala kontexten men sedan kommer till uttryck hos den enskilde individen och dennes inlärningsframgångar (Abrahamsson 2009: 205).

Även Kraschen har i sin monitormodell (se Kraschen 1981) räknat med de affektiva faktorerna. Kraschen (1981) menar att inläraren har ett affektivt filter som kontrollerar hur mycket av inflödet som blir till intag. Är inläraren negativt inställd till målspråket, målspråkstalarna eller språkinläring generellt är hens affektiva filter uppfällt och då sker inläringen inte effektivt, utan inläraren filtrerar bort det mesta av inflödet, vilket resulterar i försvagad inläring. (Kraschen refererad i Abrahamsson 2009: 209)

Betydelsen av närhet och distans till målspråk, målspråkstalare och målspråkskultur

Schumanns ackulturationsmodell (*The Acculturation Model*) var en av de första teorierna över den sociala kontextens inverkan på andraspråksinläringen (Schumann 1978a, 1978b, 1978c refererad i Abrahamsson 2009: 200). Enligt ackulturationsmodellen har en inlärare olika grad av ackulturation, det vill säga grad av social och psykologisk distans till målspråket, målspråkstalarna och målspråkskulturen. Graden av ackulturation anses avgörande för hur framgångsrik inläringen av andraspråket blir. (Abrahamsson 2009: 200)

Schumann nämner flera olika faktorer hos L2-inlärare som påverkar individens distans till målspråket, målspråkstalarna och målspråkskulturen. En viktig faktor är graden och typen av motivation individen har att lära sig målspråket. Likaså anser Schumann att individens egopermeabilitet, vilket handlar om individens självuppfattade gränser för den egna personen, inklusive modersmålet, och hur mycket hen är beredd att låta sig intas av ett nytt språk och en ny kultur. (Abrahamsson 2009: 203)

Schumanns modell har bidragit till en allmän förståelse för sociala faktorerens inverkan på andraspråksinläringen. Ackulturationsmodellen skiljer sig dock åt från andra modeller genom att han betraktar attityd som en social faktor medan motivation ses som en individuell. Attityd och motivation ses sålunda här som orelaterade till varandra. I efterkommande teorier är synsättet ett annat – den sociala kontexten ses som en grogrund för andraspråksinlärnarnas attityder mot målspråksgruppen, vilka som sedan manifesteras hos den enskilda individen som motivation. Motivation påverkar sedan individens inlärningshastighet och inlärningsframgång. (Abrahamsson 2009: 204f)

***L2 Motivational Self System* och den ideala L2-självbilden**

Dörnyei har utvecklat en modell för motivation – *L2 Motivational Self System* som tar sin utgångspunkt i Markus & Nurius (1986) teorier om möjliga föreställningar av oss själva (*possible selves*), med detta menas föreställningar som vi gör om oss själva i framtiden (Markus & Nurius 1986 refererad i Henry 2016: 169). Den framtida ideala L2-självbilden som blivande målspråkstalare anser Dörnyei motiverar inläraren att lägga ner kraft i sin inläring. Om inlärarens ideal är att tala målspråket är detta en oerhört kraftfullt motiverande bild och vision för dennes språkinläring. (Henry 2016: 169f)

En viktig aspekt i denna ideala L2-självbild är att det parallellt med denna existerar en oönskad självbild – det vill säga en bild av sig själv så som man absolut inte vill vara i framtiden, till exempel arbetslös, ensam och oduglig och i behov av tolk vid all kontakt och så vidare. Markus & Nurius (1986) kallar denna oönskade självbild för *the feared self*. (Henry 2016: 170)

Maximal motivation anses uppkomma då inläraren har både en ideal L2-självbild och en oönskad självbild som förstärker varandra. På detta sätt får inläraren inte bara positiva mål att sträva efter utan också en medvetenhet om konsekvenserna av att inte uppnå sina ideala mål (Oyserman & Fryberg 2006 refererad i Henry 2016: 170). Det är diskrepansen mellan den nuvarande självbilden och den ideala L2-självbilden som ger inläraren drivkraft till att närma sig den ideala L2-självbilden (Cardelius 2016: 70).

Tidigare forskning

I svensk kontext saknas forskningsresultat som direkt gränsar till denna studie. Nedan följer därför resultat där andra språk än svenska ingår. Urvalet är gjort utifrån denna studies frågeställningar och behandlar därför sålunda attitydernas betydelse för andraspråksinläringen såväl som elevernas framtida självbilds vikt för denna, vilket är ett relativt snävt forskningsfält om man jämför med motivationsforskningen inom till exempel psykologin.

Gardner och Lambert (1972) beskriver ett tolvårigt forskningsprojekt som bedrevs i Kanada, men också i USA och Filippinerna (Cardelius 2016: 69).

Gardner och Lambert undersökte tvåspråkiga miljöer i bland annat Montreal, Louisiana och Maine i USA där både franska och engelska användes i stor utsträckning. I Kanada har franskan officiell ställning och att ha kunskaper i båda språken anses viktig. (Mustila 1990: 48) Deras studie undersökte engelskspråkiga elevers inläring av franska i Kanada, och kom fram till att de engelska elever som hade positiva attityder till det franska språket och den franskspråkiga gruppen i Kanada, samt en strävan att uppnå social samhörighet med fransktalande människor, lärde sig franska mer framgångsrikt. Utifrån sina omfattande empiriska undersökningar utvecklade Gardner och Lambert *The Socio-Educational Modell of Second Language Acquisition* där integrativ motivation anses utgöra kärnan i drivkraften att lära sig målspråket. Dessutom visade Gardners studier på att det finns tydliga samband mellan motivation och studieprestation. (Henry 2016: 167f)

Enligt Gardner och Lambert förutsätter framgångsrika språkstudier integrativ motivation. Eleven måste vilja ha lust att assimilera sig med den språkgemenskap som hen ska lära sig (Gardner & Lambert 1972: 14 refererad i Mustila 1990: 41). Gardner såg att inlärare som hade negativa eller ambivalenta attityder till målspråkgruppen nådde sämre resultat i sin inläring än de som hade en positiv (Henry 2016: 167).

Senare forskning har också visat att det kan vara svårt att skilja mellan instrumentala och integrativa motiv (Henry 2016: 168 hänvisar till Lamb 2004). Dörnyei menar att ideal self inbegriper såväl integrativa som instrumentella motiv (Dörnyei 2009: 29 refererad i Cardelius 2016: 70). Långvarig motivation tycks basera sig främst på integrativa motiv. Därför är den integrativa motivationen av yttersta vikt vid språkinläring. (Laine 1977: 15 refererad i Mustila 1990: 49)

Gardner och Lambert har i senare undersökningar utvidgat begreppet motivation till att förutom integrativ och instrumentell motivation gälla attityder till språkgrupper, språkämnet, kursen, läraren och språkinläring (Laine 1977: 14 refererad i Mustila 1990: 49). Gardner och Lambert räknar också med individuella skillnader mellan eleverna såsom intelligens och språkbegåvning. Den integrativa och instrumentella motivationen får anses vara produkter av den sociala miljön och utgör grunden för motivation över huvud taget. (Schumann 1975: 217 refererad i Mustila 1990: 49)

Enligt Gardner förutsätter motivation för språkinläring sålunda vilja till att identifiera sig med målspråkgruppen. Gardner ser identifikationen som extern, det vill säga som vilja att identifiera sig med målspråkstalarna. I senare forskning ses identifikation som intern och därmed såsom en inre bild av sig själv som blivande målspråksanvändare. (Henry 2016: 167)

Metod

Val av metod

Metoden som används tar avstamp i en kvantitativ utgångspunkt i en inledande enkätundersökning med både strukturerade och öppna frågor, men har även kvalitativa inslag genom efterföljande fördjupande intervjuer med några elever om de öppna frågorna. Trost (2012) menar också att det i verkligheten praktiskt taget inte heller finns några studier inom beteende och samhällsvetenskaperna som är helt kvantitativa (Trost 2012: 20).

Undersökningen inleddes sålunda med en kvantitativ enkätundersökning med strukturerade och öppna frågor. Som en i undersökningen fördjupande aspekt i syfte att tränga in mer i elevernas livsvärld intervjuades därefter fyra av eleverna mer utförligt kring sina svar på de öppna frågorna. Att undersöka informanternas livsvärld och därmed ge forskaren en tydlig röst och betona dennes tolkning av materialet är ett renodlat kvalitativt förhållningssätt. Den forskare som är intresserad av att förstå människors sätt att resonera eller reagera eller deras handlingsmönster, bör enligt Trost använda sig av ett kvalitativt angreppssätt (Trost 2012: 23).

Anledningen till att inleda undersökningen på ett kvantitativt sätt med strukturerade flervalfrågor var med hänsyn till elevernas relativa svårigheter att formulera sig språkligt och att nyansera sina svar.

Studien försöker att ha ett holistiskt perspektiv och baseras även på öppna frågor och intervjufrågor med ett fåtal informanter. Det är inte heller fakta som eftersöks i studien utan elevernas uppfattningar och attityder. Undersökningens syfte är ytterst inte att kvantitativt fånga in svar som åsyftar till exempel frekvens, medianer, spridning, eller redovisa fynden i diagramform (Denscombe 2018: 345), utan snarare samla in data i form av ord och basera slutsatser på ett relativt litet antal informanter. Därför vill jag ändå kalla studien kvalitativ trots att den till viss del baseras på strukturerade enkätfrågor. Orsaken till att senare även ha med en mer kvalitativ del med öppna frågor är för att fenomenet motivation egentligen inte är ett mätbart fenomen (Trost 2012: 23).

Även min egen roll som forskare drar åt den kvalitativa forskaren roll. Trost (2012) benämner kvalitativa studier såsom intresserade av att förstå människors sätt att resonera eller reagera och urskilja vissa handlingsmönster (Trost 2012: 23). Denna studies syfte ligger i linje med just en sådan önskan. Därför kan denna studie till övervägande delen anses vara kvalitativ.

Enkätens utformning

Enkäten första och andra del består till övervägande delen av attitydfrågor. Med attitydfrågor menas sådana frågor som sätter svarandens attityd till vissa fenomen i relation till vad som i detta fall på en skala stämmer väl mot vad som inte stämmer alls (Trost 2012: 69).

Trost (2012) menar att det finns två sätt att ställa attitydfrågor och båda dessa sätt används i denna uppsats. Det första är att be deltagarna att ta ställning till ett antal påståendesatser och fylla i hur stor utsträckning de anser att påståendet stämmer. Det andra sättet är att ställa attitydfrågor är genom att de kan besvaras jakande eller nekande. (Trost 2012: 65) I studiens A-del ska eleverna ta ställning till ett antal påståendesatser angående svenska och målspråkstalarna och ange i vilken grad han eller hon instämmer med påståendena. Svartalternativen som gavs var: *stämmer bra, stämmer ganska bra, stämmer dåligt, stämmer inte alls*. Anledningen till att ha fyra svartalternativ och inte ett ojämnt antal är för att deltagaren då inte kan välja ett mittenalternativ utan måste i någon mån ta ställning i frågan. I B-delen ställs attitydfrågor som berör elevens självbild och ska besvaras med *ja* eller *nej*.

Genom att använda en enkät med färdiga svarsalternativ kunde alla elever, även de språksvaga, ges möjlighet att vara med i undersökningen. Strukturerade frågor kunde också ge svar på ett stort antal frågor eftersom det gick fort att fylla i för alla elever. För de elever som kände att de hade språklig förmåga fanns även möjligheten att svara mer utförligt i de öppna frågorna i slutet av enkäten. Svaren på de öppna frågorna gav i sin tur underlag till att välja ut de fyra elever som skulle intervjuas och muntligt få fördjupa sina tankar för att ge studien ytterligare klarhet.

Enkätfrågornas relation till frågeställningarna

Enkätens frågor (se bilaga 3) är konstruerade utifrån frågeställningarna och berör i första hand elevernas attityder till svenska, målspråkstalarna och målspråkskulturen, samt deras framtida självbild och uppfattning om sin egen arbetsinsats och ihärdighet att utsätta sig för svenskt inflöde.

Studiens första frågeställning (*Hur ser elevernas attityd ut till målspråket svenska?*) söks svar på med hjälp av sju frågor. Dessa återfinns i del A och handlar följaktligen om elevernas inställning till målspråket svenska.

Studiens andra frågeställning (*Hur ser elevernas attityd ut till målspråkstalarna och målspråkskulturen?*) söks svar på med hjälp av fem frågor. Dessa återfinns i del A och handlar om huruvida eleverna söker närhet eller assimilation med den svenska målspråksgruppen.

Studiens tredje frågeställning (*Hur ser eleverna på sig själva som målspråktalare i framtiden?*) söks med hjälp av åtta frågor. Dessa återfinns i del B och handlar om elevernas bild av sig själva i framtiden.

Studiens fjärde frågeställning (*Hur uppfattar eleverna sin arbetsinsats och ihärdighet att utsätta sig för svenskspråkigt inflöde?*) söks med hjälp av nio frågor. Dessa återfinns i del A och handlar om elevernas bild av sig själva i framtiden.

Den sista och avslutande delen (C) av enkäten baseras på alla fyra frågeställningarna, men består av öppna frågor där eleverna kan uttrycka sig mer fritt.

Urval och avgränsningar

Urvalet av informanter är delvis baserat på ett bekvämlighetsurval (Denscombe 2018: 71). Eftersom enkäten är relativt omfattande med många strukturerade frågor och även några öppna frågor krävde den en del tid av eleverna. Därför valdes att genomföra undersökningen i en klass med elever under deras svensklektioner. På detta sätt inkräktade undersökningen inte på vare sig elevernas fritid eller deras andra ämnen. Svenskläraren kunde istället göra studien till ett lärotillfälle med till exempel ordkunskap, studerande av abstrakta begrepp såsom till exempel motivation och självbild, och vetenskapligt skrivande på högre studienivåer. Eleverna fick också i efterföljande samtal öva sin muntliga förmåga och diskutera kring studier på universitet och värdet av forskning och etik.

Eftersom klassen ändå var samlad på svensklektionerna var det också lätt att få många av eleverna att delta, vilket troligtvis hade varit svårare efter skoldagens slut. Avgränsningen skedde också naturligt eftersom gruppens storlek var den önskvärda för denna studie och samtliga elever hade de förutsättningar som studiens syfte åsyftar.

Undersökningsmaterial

Samtliga elever i undersökningen går i samma klass på Språkintröduktionsprogrammet och läser svenska som andraspråk med sikte på att klara grundskolans årskurs 9. Alla elever är födda i ett annat land än Sverige, har relativt kort vistelsetid i Sverige och är mellan 17-20 år.

Språkintröduktionsprogrammet är en utbildning för relativt nyanlända elever som behöver läsa mer svenska för att bli behöriga till en annan utbildning. Beroende på ålder kan de tillfrågade eleverna söka sig vidare till antingen ett gymnasieprogram eller till komvux.

De deltagande 14 eleverna är som nämnts mellan 17 och 20 år. De flesta (10 av 14) är dock 19 år. 10 av deltagarna är män, 5 är kvinnor. Eleverna har levt i Sverige från 1 år och upp till 5 år. Flertalet av dem (9 av 14) har dock varit i Sverige i 3 år. Endast två av elevernas föräldrar kan tala svenska i viss mån.

Eleverna kommer från sammanlagt 9 olika länder - Marocko, Portugal, Filippinerna, Albanien, Turkiet, Kroatien, Syrien, Etiopien och Afghanistan. Som modersmål anger eleverna albanska, kroatiska, tagalog, portugisiska, turkiska, arabiska, persiska, dari, pashto och somaliska. Förutom sitt modersmål talar samtliga elever även andra språk. Vissa av eleverna kan upp till fem språk. Förutom modersmålen och svenska fanns ytterligare 16 språk - amhariska, arabiska bosniska, dari, engelska, farsiska, franska, hindi, kurdiska, makedoniska, marockanska, montenegriska, pashto, turkiska och urdu.

Genomförande

Enkätens första delar med strukturerade frågor fungerade även som en slags uppvärmning inför de avslutande mer öppna frågorna. Eleverna fick här tid att vid två tillfällen fundera kring området motivation och inte minst förstå och erövra vokabulären som användes i enkäten och som de senare fritt skulle användas självständigt i C-delen med de öppna frågorna.

Enkäter

Enkäten fylldes i av eleverna medan frågorna lästes upp högt eftersom den valda elevgruppen är relativt svaga i sitt svenska språk och det är lättare att förstå en text för dem om den läses högt. Tid gavs efter varje uppläst fråga att välja svarsalternativ. Behövdes vidare förklaring av begrepp eller innebörd av frågan kunde detta genast ges, likväl kunde missuppfattningar korrigeras. Eftersom eleverna fick alla frågor upplästa och förklarade för sig allteftersom de gemensamt fyllde i svaren kunde förmodligen många språkliga missförstånd avstyras.

Undersökningen tog tre lektionstillfällen att genomföra. Tidigare på terminen hade svenskläraren tillsammans med eleverna talat om hur man fyller i enkäter och de hade fått öva på detta. Vid första lektionstillfället som användes till undersökningen berättades om syftet med undersökningen. Tillsammans med eleverna lästes informationsbrevet och betonades frivilligheten. Det förklarades även att enkäten var anonymiserad genom att de fick ett nummer istället och att deras svar inte skulle påverka deras betyg. När alla eleverna förstått valde samtliga utom två att delta i studien. Vid nästa lektionstillfälle började återstående 14 elever fylla i enkäten. En av eleverna fullföljde inte hela blanketten för att hen upplevde att hen hellre ville lägga tid på sina studier och avbröt därför innan de öppna frågorna.

Vid det tredje tillfället gavs eleverna tid att svara på de öppna frågorna. Dock valde några elever att inte besvara dessa alls. Alla elever fick obegränsad tid till förfogande att besvara frågorna. Alla lämnade dock in enkäten långt innan lektionen var slut. Två av eleverna var vid undersökningstillfället inte närvarande utan fick fylla i enkäten hemma istället. Dessa elever

tycktes ha lagt ungefär samma tid på frågorna som eleverna som fyllde i dem i skolan, svarens omfång var likartat liksom deras nyansering av dessa.

Intervjuer

En anledning till att studien följs upp med intervjuer är för att motivation och självbild är relativt komplexa och subtila fenomen. Denscombe (2018) rekommenderar intervjuer när forskningens syfte är att förstå åsikter, syfte, känslor och erfarenheter (Denscombe 2018: 268).

En annan anledning till att genomföra intervjuer var att de skriftliga svaren på de fördjupande frågorna var mycket korta och att eleverna begränsades av sitt svaga skriftspråk att uttrycka det som de önskade och avsåg.

Jag valde ut fyra elever att utveckla sina svar muntligt. De var bland de äldre eleverna i klassen och utmärktes av att de var angelägna om att visa sina åsikter i ämnet. Tre av dem var, till synes, tydligt motiverade under lektionstid, den fjärde eleven var en av få elever som uttryckte låg motivation och var på grund av detta intressant att få fördjupade svar från.

De fördjupande intervjuerna i studien är semistrukturerade. Även om frågorna följer de öppna frågorna i enkäten är elevens möjlighet att utveckla sina egna idéer och vara utförlig stor.

Vid tillfället för de fördjupande samtalen hade övriga i klassen svensklektion och samtalen skedde i ett angränsande rum. Tre av dessa elever var män, en kvinna. I första hand valdes dessa fyra elever ut på grund av ovanstående anledningar, men att det blev fler män än kvinnor bland de intervjuade beror på att vid det tillfället som intervjuerna skulle genomföras var en av de tilltänkta kvinnorna frånvarade och därför valdes en av de manliga eleverna att ta hennes plats. Detta skulle kunna sägas vara ett bekvämlighetsurval (Denscombe 2018: 71). Dock motsvarar denna sammansättning även klassen bättre, eftersom klassen består av fler män, än kvinnor. Dessa fördjupade samtal varade ungefär i en kvart och utgick från de fördjupande öppna frågorna i enkäten.

Databearbetning och analysmetod

Enkätens strukturerade frågor

När eleverna fyllt i sina svar på enkäten räknades svaren på flervalsfrågorna och ja/nej-frågorna i enkäten ihop under varje svarsalternativ och dokumenterades i tabellform för att lättare få en översikt när analysen skulle genomföras. Siffrorna omvandlades även till procentenheter för att göra jämförelser enklare och begripligare. När svaren organiserats efter vilken frågeställning de i huvudsak försökte besvara försökte jag tolka och utläsa mönster i hur eleverna besvarat frågorna.

Enkäten inleddes med en allmän fråga om elevens motivation. På denna fanns tre svarsalternativ där eleven skulle skatta sin motivation och dessa redovisas i den andra tabellen (Tabell 1.)

Frågorna grupperades sedan utifrån min intention med dem att på olika sätt belysa frågeställningarna:

I den tredje tabellen (Tabell 2.) samlas de sju frågor som söker besvara studiens första frågeställning om elevernas attityd till målspråket svenska.

I den fjärde tabellen (Tabell 3a.) finns svaren på de fem frågor som söker klarhet i elevernas attityd till målspråkstalarna och målspråkskulturen. Dessa frågor är knutna till studiens andra frågeställning. I den femte tabellen (Tabell 3b.) återfinns svaren på i vilken utsträckning eleverna identifierar sig som svenskar.

I den sjätte tabellen (Tabell 4.) redovisas svar på de åtta frågor som söker svar på hur eleverna ser på själv som målspråkstalare i framtiden, deras L2-självbild. Dessa frågor relaterar till studiens tredje frågeställning.

I den sjunde tabellen (Tabell 5.) återfinns svar på de sju frågor som försöker ringa in studiens fjärde frågeställning som handlar om elevernas uppfattning om sin egen arbetsinsats och ihärdighet att utsätta sig för svenskspråkigt inflöde.

I de öppna frågorna och intervjuerna söktes återigen svaren på frågeställningarna i studien, men med andra typer av frågor än tidigare.

De fördjupande intervjuerna

Under de efterföljande fördjupande intervjuerna dokumenterades skriftligt de fyra utvalda elevernas svar och skrevs in i ett ordbehandlingsprogram. Samtalen spelades inte in eller transkriberades i detalj, utan jag förde skriftliga anteckningar och försökte i dessa följa elevens svar så nära deras språkliga uttryck som det gick. Dokumentationen försökte sålunda hållas så nära deras talspråk som möjligt. I de fall jag inte förstod kunde följdfrågor ställas och eleverna fick möjlighet att utveckla resonemanget. Varsamma korrigeringar av svenskan gjordes så att texterna blev mer lättlästa. Exempelvis rättades stavfel.

Forskningsetiska överväganden

Det grundläggande individskyddskravet för forskning konkretiseras i fyra huvudkrav på forskningen – informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet 2017: 13).

Informationskravet är uppfyllt i studien genom att de deltagande eleverna informerades om studien genom ett informationsbrev (se bilaga 1). Detta brev lästes även högt och förklarades så att missförstånd på grund av bristfälliga språkkunskaper kunde undvikas i största möjliga utsträckning.

De elever som valde att delta i studien fick skriva under ett medgivande och gav på detta sätt sitt samtycke till att delta i studien. På så vis uppfyller studien samtyckeskravet.

Eleverna besvarade enkäten anonymt. För att kunna återvända till blanketten vid de tre tillfällena den fylldes i tilldelades varje elev ett nummer som gjorde att rätt blankett kom till rätt elev. De elever som intervjuades uppträdde under en bokstav (Elev A, Elev B, Elev C och Elev D). På detta sätt uppfyller studien konfidentialitetskravet.

Nyttjandekravet uppfyller studien genom att eftersom insamlade data endast kommer att användas till forskningsändamål.

Resultat och analys

Studiens resultat kommer redovisas nedan på följande sätt. Enkätfrågorna är grupperade kring studiens frågeställningar som i sin tur redovisas i den ordning de står i syftet. Utifrån dessa redovisas först enkätens strukturerade frågor i en tabell över resultaten och därefter beskrivs dessa resultat i löpande text. Efter detta anges svaren på de öppna frågorna från de fyra elever som svarade muntligt på dessa vid intervjuerna.

Resultatdelen inleds dock som nämnts med en tabell (Tabell 1.) och ett textavsnitt som beskriver elevernas självskattning av sin egen motivation (*Hur motiverad känner du dig för att lära dig svenska?*). Svaren på denna fråga motsvarar emellertid inte specifikt någon av studiens fyra frågeställningar. Anledningen att ha med denna fråga är att svaren kan relateras till studiens syfte att undersöka motivationen att lära sig svenska hos några elever som studerar svenska som andraspråk på Språkintruktionsprogrammet, och att svaren på denna inledande fråga senare i diskussionskapitlet kan ställas i relation till elevernas svar på de frågor som relaterar till studiens fyra frågeställningar.

Elevernas självskattning av sin egen motivationsnivå

I detta första avsnitt beskrivs sålunda först elevernas egna uppfattningar om sin motivationsnivå. Svaren redovisas först i tabell 1 och beskrivs sedan kort i löpande text.

Tabell 1. Resultat elevernas självskattade motivationsnivå.

Fråga	Mycket motiverad.	Varken omotiverad eller motiverad.	Inte alls motiverad.
Hur motiverad känner du dig för att lära dig svenska?	13 (93%)	1 (7%)	-

Enkäten inleddes med en allmänt hållen fråga (Tabell 1.) om hur eleverna skattade sin egen motivation på en skala från *inte alls motiverad* till *mycket motiverad*. Det fanns också ett alternativ i mitten som *var varken omotiverad eller motiverad*. Frågan om elevernas motivation är grundläggande och relaterar till studiens övergripande syfte och löper som en röd tråd genom resultatet eftersom den kan jämföras med svarsalternativen på övriga frågor olika svarsalternativ. Anmärkningsvärt är nämligen att så stor del som 13 av 14 av eleverna anser sig *mycket* motiverade.

Elevernas attityd till målspråket svenska

Resultat från enkäten

I enkäten finns sju frågor (frågorna 1-7) som behandlar studiens första frågeställning (*Hur ser elevernas attityd ut till målspråket svenska?*). Svaren på denna frågeställning redovisas först i sin helhet i tabell 2 och därefter beskrivs dessa i löpande text.

Tabell 2. Resultat elevernas attityd till målspråket svenska.

Fråga	stämmer bra	stämmer ganska bra	stämmer dåligt	stämmer inte alls
1. Jag tycker det är roligt och intressant att lära mig svenska.	9 (64%)	5 (36%)	-	-
2. Jag tycker svenska är ett vackert språk.	7 (50 %)	6 (43%)	1 (7%)	-
3. Det är viktigt att kunna svenska för att kunna få ett bra arbete.	14 (100%)	-	-	-
4. Det är viktigt att kunna svenska för att få bra betyg i alla ämnen.	13 (93%)	1 (7%)	-	-

5. Det är viktigt att kunna svenska för att kunna studera vidare.	14 (100%)	-	-	-
6. Jag vill ha mer respekt och det får den som kan tala bra svenska.	8 (57%)	2 (14%)	-	2 (14%)
7. Jag kommer klara mig utan att studera mer svenska.	1 (7%)	2 (14%)	9 (64%)	2 (14%)

De första två frågorna (frågorna 1-2) avsåg att undersöka informanternas allmänna hållning till målspråket. Samtliga deltagare tyckte i någon mån att det var roligt och intressant att lära sig svenska. 9 av 14 ansåg att påståendet att det var roligt och intressant att lära sig svenska *stämmer bra*, 5 av 14 tyckte att påståendet *stämmer ganska bra*. Alla deltagare utom en ansåg dessutom att svenska var ett vackert språk. Hälften av eleverna ansåg att påståendet *stämmer bra*, 6 av 14 elever ansåg att påståendet *stämmer ganska bra*.

De följande tre frågorna (frågorna 3-5) söker stämna av i vilken mån eleverna upplever svenska som ett betydelsefullt språk för dem. Samtliga elever ansåg att påståendena om att svenskan var viktig för att få ett arbete och för att kunna studera vidare och markerade alternativet *stämmer bra*. Vad gäller huruvida eleverna ansåg att svenskan var betydelsefull för att få bra betyg i alla ämnen var det endast en enda elev som nyanserade sitt svar genom att kryssa i *stämmer ganska bra*, övriga elever gick på linjen att det *stämmer bra*.

På fråga 6, som handlade om huruvida eleverna ansåg att det gav mer respekt att kunna tala svenska och de önskade detta, var svaren mer polariserade – 10 av 14 ansåg att detta *stämmer bra* eller *stämmer ganska bra* på dem, medan 2 elever tyckte påståendet *stämmer inte alls*. Vad gäller frågan om eleverna ansåg att de skulle klara sig utan att behöva studera mer svenska ansåg de flesta, 10 av 14, att detta *stämmer dåligt* eller *stämmer inte alls*, medan 3 elever ansåg att det *stämmer bra* och *stämmer ganska bra*.

Den avslutande frågan (fråga 7) sökte svar på hur många elever som trodde att de skulle klara sig utan att studera mer svenska svarade 9 av 14 att detta *stämmer dåligt* och 2 av 14 att detta *stämmer inte alls*. Två elever tyckte det *stämmer ganska bra* och en elev tyckte att det *stämmer bra* att hen inte behöver studera mer svenska.

Resultat från intervjuerna

Frågeställning 1 (*Hur ser elevernas attityd ut till målspråket svenska?*) finns bland de öppna frågorna representerade av frågan om elevernas attityd till målspråket svenska (*Är det viktigt att kunna bra svenska? Varför/ varför inte?*).

Samtliga elever anser att det är viktigt att kunna svenska. Elev A är den ende som uteslutande talar om att det är viktigt av praktiska skäl – till exempel för att få ett bra arbete och utföra praktiska åtaganden såsom hitta, läsa på sin mobil och handla.

Ja det är viktigt att kunna svenska för att man ska få ett bra jobb. Vi bor i Sverige och då måste man kunna landets språk. Man kan inget om man inte kan språket – inte läsa på mobilen, inte hitta, inte köpa saker – inget! (Elev A)

De andra tre eleverna understryker att det inte är i första hand för att få arbete som en god svenska är viktigast, utan betonar kommunikation, kontakten med andra människor och att kunna förstå kulturen som det som är ytterst av vikt.

För att jag bor i Sverige! Det betyder att förstaspråket är svenska. Därför är det viktigt för mig. Om jag inte kan prata svenska blir det inte lätt för mig. Om jag till exempel jobbar och träffar människor och inte kan svenska så kan jag inte fortsätta kommunicera. (Elev B)

Det är viktigt att kunna bra svenska för att få kontakt med andra och det är viktigt för att förstå svenska gamla människor. Man måste också kunna svenska för att förstå kulturen. Också viktigt att kunna bra svenska för att kunna förstå de äldre, de pratar annorlunda, har mer dialekt. (Elev C)

En av elev betonar uttryckligen att det går att leva utan arbete, men inte utan kontakt med andra människor. Att kunna tala svenska är dessutom inte endast ett sätt för hen att få kontakt utan att visa upp och ge upprättelse åt sin egen etniska grupp.

Ja, om man lever i Sverige måste man kunna språket, måste kunna kontakta människor, för att jobba. Men viktigast med kontakt, men kan inte leva utan det. Men man kan leva utan jobb. Om man är svensk medborgare och lever här är det viktigt att ha kontakt med svenska människor. Jag vill visa att inte alla araber är sådana som bombar och håller på med svarta pengar. De som föddes här (Eleven menar andra generationens invandrare, författarens anmärkning.) i Sverige är värst. Vill bli maffia, säljer hasch. Det blir förmodligen så för att familjen inte har tagit hand om barnen. (Elev D)

Elevernas attityd till målspråkstalarna och målspråkskulturen

Resultat från enkäten

I enkäten finns fem frågor (frågorna 8-13) som behandlar studiens andra frågeställning (*Hur ser elevernas attityd ut till målspråkstalarna och målspråkskulturen?*). Svaren på denna frågeställning redovisas först i sin helhet i tabell 3a och 3b, och därefter beskrivs dessa i löpande text.

Anledningen till att fråga 13 (*Till hur stor del identifierar du dig som svensk?*) redovisas i en egen tabell är för att denna fråga innebär självskattning och har andra svarsalternativ än frågorna 8-12. Dock behandlar båda tabellerna studiens andra frågeställning.

Tabell 3a. Resultat elevernas attityd till målspråkstalarna och målspråkskulturen.

Fråga	stämmer bra	stämmer ganska bra	stämmer dåligt	stämmer inte alls
8. Jag vill lära mig svenska flytande och tas för svensk.	7 (50 %)	4 (29 %)	-	3 (21%)
9. Det skulle vara givande att känna sig mer svensk.	4 (29 %)	7 (50 %)	1 (7%)	2 (14%)
10. Jag vill gärna umgås mer med svenskar.	8 (57%)	4 (29 %)	2 (14%)	-
11. Jag beundrar många svenska värderingar.	6 (43%)	6 (43%)	1 (7%)	1 (7%)
12. Det skulle vara givande att komma in mer i den svenska kulturen.	7 (50 %)	4 (29 %)	2 (14%)	-

Tabell 3b. Resultat elevernas attityd till målspråkstalarna och målspråkskulturen.

Fråga	Stor del	Ofta	Både svensk och annan identitet	Ibland	Inte alls
13. Till hur stor del identifierar du dig som svensk?	-	1 (7%)	2 (14%)	2 (14%)	9 (64%)

Hälften av eleverna svarade sålunda att det *stämmer bra* att de skulle vilja lära sig tala svenska flytande och tas för svenskar. 4 av 14 tyckte det påståendet *stämmer ganska bra*. Ingen av eleverna hade dock fyllt i alternativet *stämmer dålig*, men så många som 3 av 14 ansåg att de inte alls höll med om påståendet och hade markerat svaret *stämmer inte alls*.

11 av 14 tyckte att det *stämmer bra* eller *stämmer ganska bra* att de ville umgås mer med svenskar. Inte en enda elev kände att det *stämmer inte alls* att de vill umgås mer med svenskar. Samma sak gäller frågan om ifall eleverna anser att det skulle vara givande att komma in mer i den svenska kulturen – inte någon av eleverna kryssar för alternativet att det *stämmer inte alls*, utan största delen av eleverna, 11 av 14, menar att det *stämmer bra* eller *stämmer ganska bra*. På frågan om de anser att det skulle vara givande att känna sig mer svenska svarar visserligen två elever att det *stämmer inte alls*, men övervägande delen, 11 av 14 menar att detta *stämmer bra eller stämmer ganska bra*.

Påståendet om huruvida de beundrar svenska värderingar har också slagsida mot svaren *stämmer bra* och *stämmer ganska bra* – 12 av 14 fyller i dessa svar. Svaren *stämmer dåligt* och *stämmer inte alls* fylldes endast i av en elev vardera.

I tabell 3b redovisas svaren på frågan om till hur stor del av eleverna som identifierar sig med målspråkstalarna och målspråkskulturen. Ingen av eleverna anser att det *till stor del* identifierar sig som svensk. En elev svarade att det *ofta* hände, och två elever att de identifierar sig med *både svensk och annan identitet*. Ytterligare två menade att det hände *ibland*, men 9 av 14 hade fyllt i alternativet att de *inte alls* identifierade sig som svenskar.

Resultat från intervjuerna

Frågeställning 2 (*Hur ser elevernas attityd ut till målspråkstalarna och målspråkskulturen?*) finns bland de öppna frågorna representerade av frågan om elevernas attityd till målspråkstalarna och målspråkskulturen (*Vad är din attityd/åsikt om svenskarna, svenska värderingar och svensk kultur?*).

Samtliga tillfrågade elever var positiva till målspråkgruppen och målspråkskulturen och dess värderingar. En elev jämförde med sitt hemlands positiva sidor och fann likheter med Sverige:

Etiopisk och svensk kultur är ganska lika – vi äter bröd och grönsaker, vi har religiösa fester. I Etiopien behöver inte kvinnorna heller ha slöja. Svenska värderingar – bra och fritt. I Etiopien har vi dock inte detta med tillåten homosexualitet. (Elev B)

En av eleverna bagatelliserade skillnaden mellan kulturerna i hemlandet, andra länder och Sverige. Istället föredrog han att se varje människa som unik och stadd i förändring.

Svenskarna – alla är olika, öppna eller stängda – kultur finns inte! Varje människa är en kultur som förändras. Kultur kan alltid förändras. Jag tycker om Sverige, det är ett bra land. (Elev C)

Tre av eleverna jämförde Sverige med sitt hemland och i alla tre fallen utföll jämförelsen till Sveriges fördel. De betonade också hur mycket Sverige gör för sina medborgare och för just dem personligen.

Jag tror svenskarna är snälla och jag respekterar deras kultur och religion. Jag gillar att man inte gör skillnad mellan kvinnor och män, och att alla får gå i skolan. Så är det inte i Afghanistan. Svenskarna ger mig allt, varför skulle inte jag visa respekt? Svenskarna gjorde mitt liv bra! (Elev A)

Här finns demokrati och trygghet och man får prata politik. I Syrien fanns en sorts demokrati, men man fick inte prata politik och det fanns ingen trygghet, så egentligen inte demokrati. (Elev C)

Mer positivt här än i Syrien! Bättre lagar än i mitt land, inte religiösa lagar! Bryr sig mer om sitt eget än om andras här. Ingen pratar skit. Mutor finns inte i samma utsträckning. Pengarna är mer rättvist fördelade. Jag är positiv till Sverige. Och svenskarna. Men dåligt att släkten inte träffas ofta. Sverige betalar till mig - här finns till exempel fotbollsplaner - i Syrien finns ingenting. I Syrien bestämmer de rika mer. (Elev D)

Elevernas syn på sig själva som målspråktalare i framtiden

Resultat från enkäten

I enkäten finns åtta frågor (frågorna 14-21) som behandlar studiens tredje frågeställning (*Hur ser eleverna på sig själva som målspråktalare i framtiden?*). Svaren på denna frågeställning redovisas först i sin helhet i tabell 4 och därefter beskrivs dessa i löpande text.

Tabell 4. Resultat elevernas ideala L2-självbild.

Fråga	Ja	Nej
14. Ser du dig i framtiden som en person som talar mycket bra, kanske flytande, svenska?	14 (100 %)	- (0 %)
15. Ser du dig i framtiden som en person som läser på ett svensktalande universitet eller liknande?	12 (86%)	2 (14%)
16. Ser du dig i framtiden som en person som talar svenska på arbetet?	14 (100%)	- (0%)
17. Ser du dig i framtiden som en person som enkelt umgås och talar med svenskar?	10 (71%)	4 (29 %)
18. Ser du dig i framtiden som svensk?	3 (21%)	11 (79%)
19. Ser du dig i framtiden som en person som blir nekad arbete på grund av dålig svenska?	4 (29 %)	10 (71%)
20. Ser du dig i framtiden som en person som behöver tolk vid myndighetskontakt.	- (0%)	14 (100%)
21. Ser du dig i framtiden som en person som helst undviker tala svenska och endast umgås med personer från ditt hemland.	5 (36%)	9 (64%)

Frågor som rör hur eleverna ser på sig själva som målspråktalare i framtiden behandlades av åtta frågor som har svarsalternativ i form av *ja* och *nej*. Samtliga elever såg sig själva som en person som i framtiden skulle tala mycket bra svenska och som på sitt arbete skulle tala svenska. Inte heller någon elev hade en framtida självbild som bestod i att de skulle behöva tolk vid myndighetskontakt. Mycket stor del av eleverna, 12 av 14, såg sig också som en person som i framtiden skulle läsa på ett svensktalande universitet.

Trots detta var det 4 av 14 som såg sig som en person som i framtiden skulle bli nekad arbete på grund av dåliga svensk-kunskaper. 4 av 14 trodde heller inte de skulle vara personer som enkelt umgås och talar med svenskar. Så många som 5 av 14 trodde de skulle bli en person som helst undviker att tala med svenskar och endast umgås med personer från sitt eget hemland. Endast 3 av 14 elever såg sig som svenskar i framtiden.

Resultat från intervjuerna

Frågeställning 3 (*Hur ser eleverna på sig själva som målspråktalare i framtiden?*) finns bland de öppna frågorna representerade av frågorna som handlar om elevernas framtida bild av sig själva och

framtiden (*Vad tror du händer med dig om du lär dig mycket bra svenska? Hur ser framtiden ut då?* respektive *Vad tror du händer med dig om du inte lär dig mer svenska? Hur ser framtiden ut då?*).

På frågan om hur de såg på sin framtid om de skulle lära sig mer svenska svarade alla fyra eleverna med att beskriva positiva händelser och känslor. När de såg sig själva som goda målspråkstalare ansåg de att de hade möjligheter att förverkliga allt de önskade i en god framtid vad gällde arbete, boende och utbildning, men också att hjälpa andra och känna stolthet över sig själva.

Det blir ett bra liv. Jag kan göra allt jag vill - jobba, ha hus, studera. (Elev A)

Då ser min framtid bra ut och jag kämpar mot mitt mål. Det är mitt mål att lära mig mycket bra svenska. (Elev B)

Jag ska hjälpa andra och visa vägen. Jag skulle bli stolt över mig. Det skulle vara jättekul! Stolt! (Elev C)

Då klarar jag mig på allt, kan bli doktor, allt är lätt för mig, problemet är svenskan. Har lätt för alla ämnen. (Elev D)

En av eleverna ville återigen på denna punkt nyansera betonandet av svenska språket som det enda som ledde till en bra framtid. Hen menade att det inte var språket allena som gav arbete, utan dessutom kunskapen bakom.

För att få jobb är inte svenskan egentligen det viktigaste – alla ämnen är viktiga, man måste ha kunskap! Inte bara språket! (Elev C)

Tre av fyra elever betonade dock att utan bättre svenska skulle det bli svårt att finna arbete. Ingen av dem nämnde emellertid den försämrade ekonomi som arbetslöshet skulle kunna föra med sig. Istället beskrev de hur livet skulle bli som ett fängelse, som ett mörker och fyllt av ensamt. De såg sig själva som hemmasittande, oförmögna att utföra de enklaste ting, utan möjlighet välja sitt liv och sin framtid, vilsna i en obegriplig kultur som omgav dem och hur svenskarna inte längre skulle orka ta kontakt och kommunicera med dem.

Det blir svårt att hitta jobb. Bara sitta hemma och tala sitt språk. Det blir ett fängelse! Man kan inte ens läsa en kallelse till tandläkaren. Kan ingenting! (Elev A)

Det blir mörkt annars. Om jag inte lär mig svenska blir mitt liv tråkigt. Jag får inget bra jobb och jag förlorar möjligheten att välja min framtid. Kunskap är det viktigaste i livet. Om jag inte kan tala svenska kan jag inte studera och gå i skolan. (Elev B)

Jag hoppas att det inte blir så. Men absolut är det inte bra för framtiden. Jag blir ensam, jag kommer inte förstå kulturen. (Elev C)

Blir svårt kontakta människor. Många svenskar pallar inte kontakta mig för de tycker det tar lång tid när jag pratar, svenskar har inte tid, blir stressiga av att man talar långsamt. Om jag kan svenska som nu kan jag hitta jobb, men svårt hitta bra jobb. (Elev D)

Förutom ovan nämnda frågor om hur eleverna ser sig själva i framtiden finns en fråga som försöker fånga huruvida eleven upplever att hen förändrats av att ha lärt sig målspråket svenska och leva i eller nära målspråkskulturen. (*Har du förändrats på något sätt av att du lärt dig svenska och/eller befinna dig i Sverige? På vilket sätt? (självbild, socialt, kulturellt?)*) På denna fråga svarade en av fyra elever bestämt nej. De andra tre upplevde förändring eller till och med en djup förändring.

Förändringen beskrev en elev som att hen mognat som person och tog mer ansvar och samtidigt var friare. En annan elev berättade att hen i Sverige utvecklats av att komma i kontakt med och samtala med välutbildade människor med livserfarenhet, något som hen inte upplevt i samma utsträckning i hemlandet. En tredje elev berättade om en genomgripande förändring i synen på hur hen kontaktade andra människor, på kärlek som hen nu ansåg skulle bygga på frivillighet och respekt och menade sig att ha erhållit en på djupet förändrad kvinnoosyn.

Jag har blivit friare här. Inga föräldrar här och är mer egen vuxen person. Tar mer ansvar här. (Elev B)

Jag har utvecklats - personligheten ändras i möten med nya människor. Nya kulturer förändrar mig. Här i Sverige får man tänka själv, många har studerat, har livserfarenhet. De jag pratade med i Syrien hade ingen erfarenhet av skola eller utbildning. (Elev C)

Jag har förändrats på allt! Hur jag kontaktar människor. Innan var jag en typisk arab som trodde jag ska bestämma över tjejer. Nu kan jag ta en tjej i hand. Jag var 15 år när jag kom hit. Kärleken nu är mer respekt, jag springer inte efter. Jag har blivit en bättre person. Alla gör fel, men jag gör allt för att visa att jag inte är en dålig människa. (Elev D)

Elevernas uppfattningar om sin arbetsinsats och ihärdighet att utsätta sig för svenskspråkigt inflöde

Resultat från enkäten

I enkäten finns sju frågor (frågorna 22-28) som behandlar studiens fjärde och sista frågeställning (*Hur uppfattar eleverna sin arbetsinsats och ihärdighet att utsätta sig för svenskspråkigt inflöde?*). Svaren på denna frågeställning redovisas först i tabell 5, och därefter förtydligas dessa i löpande text.

Tabell 5. Resultat över elevernas uppfattning av sin arbetsinsats och ihärdighet att utsätta sig för svenskspråkigt inflöde.

Fråga	stämmer bra	stämmer ganska bra	stämmer dåligt	stämmer inte alls
22. Jag gör mitt bästa under svensklektionerna.	6 (43%)	7 (50 %)	1 (7%)	-
23. Jag gör alltid mina läxor i svenska och lämnar in i tid.	6 (43%)	3 (21%)	4 (29 %)	1 (7%)
24. Jag har hög närvaro på svensklektionerna.	7 (50 %)	6 (43%)	-	1 (7%)
25. Jag läser svenska böcker på fritiden.	3 (21%)	7 (50 %)	2 (14%)	2 (14%)
26. Jag lyssnar på svensk radio, svensk tv och svensk film på fritiden.	3 (21%)	7 (50 %)	3 (21%)	1 (7%)
27. Jag försöker tala svenska så ofta jag får tillfälle.	8 (57%)	6 (43%)	-	-
28. Jag bär själv ansvar för mina framgångar i svenska.	5 (36%)	8 (57%)	1 (7%)	-

Övervägande delen av eleverna ansåg att de gör sitt bästa under svensklektionerna. 13 av 14 ansåg fyllde i svaret *stämmer bra* eller *stämmer ganska bra* på detta påstående. Samma resultat blev svaret på frågorna om huruvida de själva bar ansvaret för sina framgångar i svenska, och huruvida de har hög närvaro på svensklektionerna Även på dessa påståenden är det endast en enda elev som väljer något av svarsalternativen *stämmer dåligt* eller *stämmer inte alls*. Samtliga elever ansåg dessutom att de försöker tala svenska så ofta de fick tillfälle

När det gäller lärsituationer som utmärks av frivillighet och bedrivs på fritiden blir svaren dock allt mer nyanserade. Alternativet *stämmer bra* är ikryssat av endast 21% när det gäller aktiviteter på fritiden såsom att lyssna på svensk radio, se på svensk tv och svensk film på fritiden. Att det *stämmer bra* att de läser böcker på svenska på fritiden hade också endast kryssats i av 21 % av eleverna. Det är här värt att notera att eleverna har ombett av läraren att läsa mycket för att öka ordförståelsen och läshastigheten. Minst en halvtimme bokläsning varje dag har eleverna rekommenderats att läsa. Detta har betonats som en läxa som de ständigt har. Klassen har tillsammans varit på biblioteket och lånat två böcker – en för tidsluckor i skolan och en att ha hemma. De har ombetts att skriva en sammanfattning av hemböckerna när de läst färdigt och sedan genast gripa sig an en ny. Det finns inga deadlines i denna uppgift, men nyttan av att läsa mycket har betonats av läraren. Vid tiden för denna studie hade ännu inte en enda elev lämnat in någon sammanfattning. Att antalet elever som läser böcker borde förväntas ligga på en mycket högre nivå än 21 % om antalet elever som är *mycket motiverade* är så pass många som 93% och antalet elever som kryssat i *stämmer bra* och *stämmer ganska bra* på att de alltid gör sina läxor.

Eleverna anser dock att de tar alla tillfällen som bjuds att *tala* svenska – här hade samtliga elever kryssat för alternativen *stämmer bra* eller *stämmer ganska bra*. Resultaten pekar i riktning mot att eleverna tar de tillfällen som uppkommer spontant att tala svenska, men att aktiviteter där det finns en medveten ansträngning såsom bokläsande, filmtittande eller radiolyssnande – och kanske ett alternativ på modersmålet finns – väljs bort. Uttryckliga läxor, närvaro på svensklektionerna och göra sitt bästa för att lära sig svenska på lektionstid har större prioritet än aktiviteter som har betoning på frivillighet eller kräver ett aktivt eget initiativ på fritiden.

Svaren på frågorna om elevernas vanor i att utsätta sig för svenska språket på fritiden skilde sig något från ovanstående svar. 4 av 10 fyllde i svaren *stämmer dåligt* och *stämmer inte alls* på frågan om de utsatte sig för svenska språket vida radio, tv eller svensk film på fritiden. Likaså fyllde 4 av 10 i svaren *stämmer dåligt* och *stämmer inte alls* på frågan om de läste svenska böcker på fritiden. 5 av 14 elever hade dessutom fyllt i dessa svarsalternativ på huruvida de alltid läste sina läxor och lämnade in i tid.

Resultat från intervjuerna

Frageställning 4 (*Hur uppfattar eleverna sin arbetsinsats och ihärdighet att utsätta sig för svenskspråkigt inflöde?*) finns bland de öppna frågorna representerade av frågan om huruvida eleven upplever att hen anstränger sig för att lära sig svenska även på fritiden (*Anstränger du dig för att lära dig svenska även på fritiden? På vilka sätt? Varför?*).

I intervju svaren såg det något annorlunda ut än i enkäten. Tre av de fyra intervjuade eleverna ansåg att de ansträngde sig på fritiden att lära sig mer svenska. Media, film och bokläsning togs fram som lärotillfällen av två elever. En av eleverna betonade kontakten med andra människor som hens enda sätt att lära sig svenska vid sidan av skolan. Just kommunikationen med andra människor hölls fram av tre elever som ett synnerligen viktigt lärotillfälle – vilket kan relateras till svaren på enkäten där många elever menade att de just tog alla tillfällen i akt att tala svenska.

Tre av de fyra intervjuade eleverna ansåg att de ansträngde sig på fritiden att lära sig mer svenska. Media, film och bokläsning togs fram som lärotillfällen av två elever. Av dessa tre som ansåg att de ansträngde sig att lära sig svenska på fritiden tycktes det att kommunicera med andra vara en viktig form av inläring. En av eleverna betonade att kontakten med andra människor var hens enda sätt att lära sig svenska vid sidan av skolan.

Jag kollar på svensk film och jag pratar svenska med mina kompisar. Och jag pratar även svenska med landsmän. Jag måste utvecklas nu! Sen kan jag prata pashto igen - när jag kan svenska. (Elev A)

Jag läser många böcker och pratar med svenska kompisar, ser filmer, lyssnar på radio, ser nyheter på tv. (Elev B)

Jag är ute och pratar med folk - med kompisar, med kompisars kompisar, med boendets personal. Jag kontaktar andra. (Elev C)

En av de fyra eleverna menade att hen överhuvudtaget inte försökte lära sig svenska på fritiden.

Nej, aldrig. Jag anstränger mig inte alls. Ser bara de allra lättaste nyheterna på svenska. Kollar Facebook. (Elev D)

Diskussion

Nedan kommer studiens resultat att diskuteras utifrån tre olika teman. Under rubriken *Språkets sociala dimension och den integrativa motivationen* diskuteras studiens första och andra frågeställning, i *Elevernas framtida L2-självbilder* behandlas studiens tredje frågeställning, och i avsnittet *Drivkraft och ihärdighet* är det studiens fjärde och sista frågeställning som belyses.

Språkets sociala dimension och den integrativa motivationen

I denna studies resultatdel framkom att elevernas attityd till målspråket, målspråkstalarna och målspråkskulturen var positiv. En vilja att kommunicera med andra människor syns tydligt hos informanterna i undersökningen. Flertalet elever skulle vilja umgås mer med svenskar och tycker det skulle vara givande att komma in mer i den svenska kulturen. Många elever beundrar även svenska värderingar. Här besvaras sålunda studiens första och andra frågeställning (*Hur ser elevernas attityder ut till målspråket svenska?* respektive *Hur ser elevernas attityder ut till målspråkstalarna och målspråkskulturen?*).

Även om det i de strukturerade enkätfrågorna går att utläsa att eleverna anser att målspråket svenska är vägen till ett bra arbete, till höga betyg i alla ämnen och porten till att få studera vidare, så är det vid de fördjupande intervjuerna inte dessa instrumentella aspekter som står i fokus för elevernas intresse att lära sig svenska. I intervjuerna betonar tre av fyra elever integrativa motiv för att lära sig målspråket – det är kontakten med andra människor utanför den egna etniska gruppen som är den viktigaste drivkraften för deras språkinläring. Integrativ motivation – önskan att få kontakt, kommunicera, få fördjupad kunskap, erhålla en känsla av sammanhang och behov av att bli sedd som en bra person av svenskar – tycks stå högt över den instrumentella motivationen i denna elevgrupp.

Elevernas framtida L2-självbilder

Studios resultat vad gäller svaren på enkätens strukturerade frågor visade till största delen på att eleverna hade positiva framtida L2-självbilder.

I resultatet från intervjuerna framkom även att samtliga fyra elever hade såväl en ideal självbild såväl som en fruktad självbild av sig själva som målspråkstalare. Detta besvarar studiens tredje frågeställning (*Hur ser eleverna på sig själva som målspråktalare i framtiden?*).

Drivkraft och ihärdighet

Studios resultat på frågan om i vilken grad eleverna i studien upplevde sig som motiverade visade att alla utom en enda elev upplevde sig som *mycket motiverade* att lära sig målspråket svenska. Inte heller i de övriga svaren från elevgruppen finns något som tyder på något annat än såväl hög instrumentell motivation i allmänhet såväl som hög integrativ motivation i synnerhet. Elevernas motivation går dessutom att benämna som *starkt* integrativ utöver de rent instrumentella praktiska värdena. Likaså återfinns drivande framtida självbilder hos eleverna – såväl positiva som fruktade. Många teoretiska förutsättningar för framgångsrik språkinläring är sålunda uppfyllda i denna elevgrupp.

Det som emellertid får studien att bli än mer intressant är att denna av informanterna uttalade höga motivation ändå inte följs av högre arbetsinsatser än att många av eleverna menar att de gör sitt bästa på svensklektionerna och utanför lektionerna tar varje spontant tillfälle i akt att tala svenska. Här besvaras därmed studiens fjärde frågeställning (*Hur uppfattar eleverna sin arbetsinsats och ihärdighet att utsätta sig för svenskspråkigt inflöde?*).

Tvärtom tycks många av de undersökta eleverna, i förhållande till hur motiverade de *upplever* sig vara, vara relativt passiva på fritiden vad gäller att lära sig svenska eller utsätta sig för svenskspråkigt inflöde i form av att till exempel läsa svenska böcker eller tidningar, lyssna på svensk radio eller se på svensk tv eller film. Den av eleverna själva uppfattade höga egna motivationen tycks inte heller, enligt deras egna utsagor, leda till att de alltid har hög närvaro på lektionerna, alltid göra läxorna eller alltid lämnar in i tid.

Det tycks följaktligen finnas en diskrepans mellan å ena sidan att hysa övertygelsen om att man är maximalt motiverad att lära sig målspråket svenska samt att göra sitt bästa vid punktinsatser på lektionerna på skoltid, och å andra sidan att ihärdigt aktivt anstränga sig dygnets alla timmar för att nå sitt mål att behärska målspråket svenska.

Framtida forskning

Min uppfattning är att orsaken till denna ovan nämnda diskrepans mellan upplevd motivation och hur den praktiskt tar sig uttryck behövs beforskas ytterligare. Framför allt, anser jag, att den motiverande kraften bakom ihärdighet skulle kunna utforskas mer i pedagogiska sammanhang.

Det finns även anledning att uppmuntra forskning kring neuroscience och om den tonåriga hjärnans utveckling (se bl a Giedd 2015). Bristande förmåga att planera, utvecklade konsekvenstänkande, låg självinsikt och hjärnans mognadsutveckling kan kanske sättas i samband med diskrepansen mellan önskan att kunna målspråket och elevernas relativa passivitet.

Flertalet nyanlända elever har traumatiska upplevelser bakom sig. Socialstyrelsen menar att så många som 20-30 % av de nyanlända lider av psykisk ohälsa. Andelen som lider av posttraumatiskt stressymptom är högre bland asylsökande än i övriga befolkningen. (Socialstyrelsen 2015: 7) Enligt mig finns det anledning att tro att dessa trauman även kan påverka elevernas förmåga att driva sig själva framåt även om de så önskar och känner sig motiverade. Detta borde undersökas närmare i vetenskapliga sammanhang.

Vissa kulturella skillnader mellan skolformerna och synen på vad och hur man ska lära sig kan finnas och kan också vidare studeras inom forskningen. Vissa elever kommer från skolkulturer som är långt mer auktoritära och kan därmed eventuellt påverka elevernas förmåga att ta egna initiativ till inläring utanför skolan. Studier visar att nyanlända ungdomar kan känna att det är svårt att anpassa sig till det svenska skolsystemet (Bouakaz & Bunars 2015).

En aspekt som också skulle kunna ges mer uppmärksamhet inom forskningen är hur elevernas kontext utanför skolan ser ut – hemstudier kan försvåras av exempelvis trångboddhet, segregerade bostadsområden ger svårigheter att hitta målspråkstalare att inspireras av, föräldrarnas bildningsnivå och syn på studievänor styr kanske studiesatsningen på fritiden. Känsla av sammanhang (KASAM) kan saknas hos eleverna och deras familjer, och därmed påverka drivkraften till studier vid sidan om svensklektionerna, då uttryckliga direktiv om vad som bör göras saknas.

Metoddiskussion

Metodval

Att välja en metod som utgår från en kvantitativ enkät och sedan landar i kvalitativa intervjuer var ett medvetet val. Tanken med den kvantitativa enkäten var att även de språksvaga eleverna skulle kunna delta och att svaren skulle kunna mätas och jämföras med frågeställningarna och med varandra.

För att kunna gå på djupet i de bakomliggande attityderna krävdes dock ett mer kvalitativt arbetssätt och därför valdes fyra elever ut för fördjupande intervjuer. Att intervjua samtliga elever hade dock varit alltför tidskrävande för studiens tidsramar och dessutom hade inte samtliga elever förmågan att uttrycka sig muntligt i dessa ofta abstrakta resonemang.

När jag efter insamlingens avslut insåg hur mycket mer utförliga svaren på de kvalitativa intervjuerna blev jämfört med de korta enkätsvaren på de styrda frågorna, funderade jag över ifall jag kunnat få ännu bättre svar ifall jag ägnat samtliga elever en kvalitativ intervjustund, men kom fram till att även om enkätens svar var korta och relativt ytliga, så fanns det ett värde att kunna jämföra mängden av vissa attityder med det som framkom i intervju svaren. Exempelvis var det intressant att veta att flertalet elever faktiskt inte ansträngde sig nämnvärt med till exempel läsning på fritiden och sedan efterfråga mer fördjupade svar kring detta i intervjuerna. Att angripa frågeställningarna med intervjuer på ett kvalitativt sätt var sålunda givande och gav mer uttömmande svar än vid frågor med givna svarsalternativ. Den kvantitativa inledningen med enkätfrågor gav dock ett intressant underlag för jämförelser med de senare intervjuerna.

Fördelen med att använda både ett kvalitativt och ett kvantitativt arbetssätt var sålunda att de kompletterade varandra. Genom att pendla mellan svarsfrekvens i vissa frågor, och sedan jämföra dem med de fördjupade svaren i intervjuerna framkom en mer nyanserad bild. De elever som senare intervjuades fick också genom att först genomföra enkäten förförståelse för forskningsfältet innan de intervjuades.

Svag språkförmåga kan påverka besvarandet av enkätfrågorna

Denscombe (2018) förordar att frågeformulär är produktivt då respondenterna är i stånd att läsa och förstå frågorna (Denscombe 2018: 244). I denna studie har dock problemet med att elevgruppen får anses relativt språksvaga uppmärksammas och att detta istället var en av förklaringarna till att studien inleddes med en enkätundersökning med givna svarsalternativ. Eventuell språkförbistring försökte hävas genom att frågorna lästes högt och förklarades utförligt vid gemensam genomgång och samtidig ifyllnad av svaren.

Elevernas svaga språkförmåga kan dock innebära en fara för att de helt enkelt missförstått frågorna i enkäten även efter uppläsning och förklaring. De strukturerade frågorna lästes, som nämnts, dock upp och diskuterades en och en under tiden eleverna fick fylla i enkäten. Svarsalternativen var också enkla att fylla i eftersom de inte krävde skriftliga svar utan endast ett kryss. På grund av elevernas ibland bristfälliga svenskkunskaper kan jag dock inte veta helt säkert hur mycket eleverna förstått av förklaringarna och därmed frågorna.

I enkäten fanns även några avslutande öppna frågor. Dessa öppna frågor användes också som intervjuunderlag vid de efterföljande intervjuerna med fyra elever. Tanken var dock att samtliga elever skulle försöka svara skriftligt på de öppna frågorna. Dessa svar togs dock inte med i undersökningen då de var alldeles för svåra att tyda språkligt. Istället fick alla elever göra sina röster hörda i de strukturerade svarsalternativen, varpå dessa belystes, jämfördes och fördjupades av de fyra intervjuade elevernas svar.

Att få möjlighet att göra enkäten och även intervjuerna på elevernas modersmål hade givetvis varit det allra säkraste sättet att samla material. Av ekonomiska skäl fanns det dock inte möjlighet att anlita tolkar.

Konsten att besvara en enkät kan vara kulturbunden

Inte endast språkförmågan i sig kan påverka elevernas möjligheter att besvara en enkät. Konsten att läsa, förstå, tolka och fylla i en enkät kan vara kulturbunden och påverka svaren eller ge fel eller ovidkommande svar. För att undvika en del av detta problem hade tidigare i kursen förfarandet i hur man fyller i en enkät gått igenom av läraren i svenska, och förhoppningen var att även högläsningen och förklaringarna vid svarstillfället också skulle bidra till förtydligande av förfaringssättet.

Intervjuerna gav möjlighet till följdfrågor och utvecklade resonemang

Intervjuerna var semistrukturerade och tillät följdfrågor. Jag anser att det fanns en poäng med semistrukturerade intervjuer då dessa enligt Denscombe (2018) även kan användas utvecklingsmässigt, det vill säga intervjuaren kan utveckla och ändra frågorna under projektets gång (Denscombe 2018: 269).

Även om det vid intervjuerna var möjligt att nyansera sina svar och för eleverna att ställa frågor om innehållet kan det dock inte uteslutas att de inte alltid kunde uttrycka allt de ville eller missförstod frågeställningen.

Vissa av frågorna kan också varit svåra att förstå rent kognitivt och analysera för så pass unga människor. Exempelvis frågan om huruvida de upplevde att de förändrats av att lära sig svenska och av att ha kommit till Sverige kan ha varit svår att sätta sig in i snabbt och kräver både självinsikt och självanalys för att kunna besvaras.

Självskattning kan vara missvisande

Även självskattningsförmågan kan vara varierande i detta sammanhang och därmed ge missvisande svar eftersom självskattning kräver en hel del självinsikt och självanalys. Eleverna kan uppfatta situationen som om det finns rätt eller fel svar, eller vilja besvara vissa av frågorna med hur de önskar det var eller tror lärare eller forskare önskar att de svarar. Lösningen hade varit att inte alls ha med självskattningsfrågor, men eftersom enkäten sökte svar på bakomliggande attityder och uppfattningar krävdes att frågorna ändå formulerades på detta sätt, trots risken att skattningsförmågan kunde skifta hos eleverna.

Urval av informanter och valets eventuella påverkan på studien

Informanterna är valda enligt ett bekvämlighetsurval. Jag arbetar på Språkintröduktionsprogrammet och känner flera av lärarna där. Att där välja en grupp som dels uppfyllde kriterierna för studien och dels fanns tillgänglig för mig eftersom läraren var positivt inställd till studien, var enkelt. Nackdelen med att jag sedan tidigare var ett känt ansikte skulle kunna vara att detta skulle kunna styra elevernas svar – eventuellt fanns risken att de vill visa sig duktiga och svara såsom de trodde jag ville att de skulle besvara frågorna. Möjligt är att de funderade över min relation till betygssättande lärare och ifall det fanns bättre eller sämre svar ur betygssynpunkt. I informationsbrevet framgick dock att deras svar absolut inte skulle påverka deras betyg. För att ytterligare understryka detta var enkäten anonym. Att jag sedan tidigare är ett välkänt ansikte kan dock också ha bidragit till att eleverna känt sig trygga, öppna och positivt inställda till studien. Det var många elever som engagerade sig och de som utvaldes till intervju var märkbart entusiastiska över att få göra sina röster hörda och påminde mig vid flertalet tillfällen så att jag inte skulle glömma deras intervjutid.

Avslutande ord

Motivation får sägas vara ett mångfacetterat och komplext fenomen. Dess betydelse för inläringen kan inte nog betonas. I denna studie har några elever på Språkintroduktionsprogrammet fått komma till tals och deras svar visar att de är i hög grad integrativt motiverade.

I denna studie diskuteras också att motivation innebär mer än att önska eller känna att man vill något. Motivation kopplas i studien ihop med ihärdighet. Elevernas svar visar här att de känner sig mer motiverade än vad deras arbetsinsats och ihärdighet i realiteten ger uttryck för, i synnerhet på fritiden. Ihärdighet är en aspekt av motivation och i och med detta betonas att riktningen, passionen, uthålligheten och ansträngningen som följer på motivationen är avgörande för hur långt eleven kommer.

Referenser

- Abrahamsson, N. (2009) *Andraspråksinläring*. Lund: Studentlitteratur.
- Backman, J. (2016) *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.
- Cardelius, E. (2016) *Motivationer, attityder och moderna språk. En studie om elevers motivationsprocesser och attityder vid studier och lärande av moderna språk*. (Doktorsavhandling. Institutionen för språkdidaktik.) Stockholm: Stockholms universitet.
- Denscombe (1998) *Forskningshandboken. För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Duckworth, A. (2016) *GRIT*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Dörnyei, Z. (2003) *Attitudes, Orientations and Motivations in Language Learning*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Gardner, R.C & Lamberts (1972) *Attitudes and Motivation in Second-Language Learning*. New York: Newbury House Publishers.
- Gardner, R.C. (2001) Integrative motivation and second language acquisition, I: Dörnyei, Z. & Schmidt, R. *Motivation and second language acquisition*. Honolulu: University of Hawaii Press..
- Hammarberg, B. (2013) Teoretiska ramar för andraspråksforskning. I: Hyltenstam, K. & Lindberg, I. *Svenska som andraspråk. I forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.
- Henry, A. (2016) Tredjespråksinläring och motivation. I: Bardel, C, Falk, Y, & Lindqvist, C. *Tredjespråksinläring*. Lund: Studentlitteratur.
- Klingberg, T. (2016) Förord. I: Duckworth, A. (2016) *GRIT*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Kraschen, S. (1981) *Second Language Acquisition and Second Language Learning*. Oxford: Pergamon.
- Mustila, E.T. (1990) *Finska gymnasieelevers motivation för och attityder till och intresse för svenska*. (Doktorsavhandling. Pedagogiska institutionen.) Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Skaalvik, E. & Skaalvik, S. (2016) *Motivation och lärande*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Trost, J. (2012) *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.

Internethänvisningar

- Dörnyei, Z.(2010) Researching motivation: from integrativeness to the ideal L2 self. Hämtad 2018-12-29 från:
https://docs.wixstatic.com/ugd/ba734f_0620a9b22e5b48a987ee4457d87d9878.pdf?index=true
- Kästen-Ebeling, G & Otterup, T (2015) *Förutsättningar för nyanlända elevers lärande*. Hämtad 2018-12-27 från: <http://www.ifous.se/app/uploads/2016/06/Forstudie-om-förutsättningar-for-nyanlanda-elevers-larande.pdf>
- Giedds, J.N. (2015) The Amazing Teen Brain. Article in Scientific American 312(6):32-37. Hämtad 2018-12-23 från:
https://www.researchgate.net/publication/277935210_The_Amazing_Teen_Brain
- Nationalencyklopedien. Begreppen attityd och motivation. Hämtade 2018-12-15.

Skolverket (2011a) Hämtad 2018-12-03 från:

<https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr11-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet?url=1530314731%2Fcompulsorycw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DGRGRSVA01%26tos%3Dgr%26p%3Dp&sv.url=12.5dfee44715d35a5cdfa219f#anchor1>

Skolverket (2011b) Hämtad 2018-12-11 från:

<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/gymnasieprogrammen/amne?url=1530314731%2Fsyllabuscw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DSVA%26lang%3Dsv%26tos%3Dgy&sv.url=12.5dfee44715d35a5cdfa92a3>

Socialstyrelsen (2015) *Psykisk ohälsa hos asylsökande och nyanlända migranter*. Hämtad 2018-12-15 från: <https://www.socialstyrelsen.se/publikationer2015/2015-1-19>

Vetenskapsrådet (2017) *God forskningssed*. Hämtad 2018-12-15 från:

https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1529480532631/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Bilaga 1. Informationsbrev

Information om undersökning om elevers motivation

Du tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning om elevers motivation.

Undersökningens syfte är att i en undersöka motivationen att lära sig svenska hos några elever som studerar svenska som andraspråk på språkintröduktionens fortsättningskurs. Det är viktigt att studien genomförs eftersom kunskap hos skolpersonal om vad som motiverar eller sänker motivation kan påverka elevernas studieresultat.

Det är en klass med sprf-elever (max 20 elever) som kommer delta i undersökningen och du är tillfrågad om att delta eftersom du tillhör denna klass. Meningen är att elever som läser svenska som andraspråk och har kort vistelsetid i Sverige ska undersökas. Materialet kommer insamlas genom enkätfrågor och sedan eventuellt efterföljande intervju eller gruppsamtal. Enkäten kommer att genomföras under en svensklektion och ta cirka 30 minuter att fylla i.

Studien utförs av Milotte Frisdal, studerande vid lärarutbildningen. Det insamlade materialet kommer att ses som konfidentiellt och ingen mer än Milotte Frisdal kommer att ha tillgång till det. Materialet kommer endast att användas i forskningssyfte och hållas inlåst. När studien och eventuellt efterföljande studier (magisteruppsats, masteruppsats, doktorsavhandling) gjorda av studenten är genomförda kommer materialet att makuleras.

Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering. Dina svar kommer inte att påverka dina betyg. Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Högskolan Dalarna. Du som deltagare kan få ta del av den färdiga uppsatsen i slutet av januari 2019.

Ytterligare upplysningar lämnas av nedanstående ansvariga.

Lund 21/11-2018

Student: Milotte Frisdal milotte.frisdal@skola.malmo.se

Handledare: Eva Lindström elt@du.se

Jag deltagar gärna i ovan nämnda studie.

Elevens namnteckning:

.....
Milotte Frisdal

.....
Eva Lindgren

Bilaga 2. Personuppgifter

Personuppgifter

Nr:

Ålder:.....

Jag är kvinna..... man.....annat.....

Jag har levt i Sverige iår.

Innan dess bodde jag i

Mitt hemland är:.....

Mitt modersmål är:.....

Jag kan även tala andra språk. Vilka?

Vilka språk talar du hemma?.....

Talar du svenska utanför skolan?

Kan båda dina föräldrar svenska?

Kan någon av dina föräldrar svenska?

Bilaga 3.

Enkät. Motivation

A.

Hur motiverad känner du dig för att lära dig svenska?

Mycket motiverad.

Varken omotiverad eller motiverad.

Inte alls motiverad.

Attityd till svenska och svenskundervisning

1. Jag tycker det är roligt och intressant att lära mig svenska.
stämmer bra, stämmer ganska bra, stämmer dåligt, stämmer inte alls
2. Jag tycker svenska är ett vackert språk.
stämmer bra, stämmer ganska bra, stämmer dåligt, stämmer inte alls
3. Jag gör mitt bästa under svensklektionerna.
stämmer bra, stämmer ganska bra, stämmer dåligt, stämmer inte alls
4. Jag gör alltid mina läxor i svenska och lämnar in i tid.
stämmer bra, stämmer ganska bra, stämmer dåligt, stämmer inte alls
5. Jag har hög närvaro på svensklektionerna.
stämmer bra, stämmer ganska bra, stämmer dåligt, stämmer inte alls
6. Jag läser svenska böcker på fritiden.
stämmer bra, stämmer ganska bra, stämmer dåligt, stämmer inte alls
7. Jag försöker tala svenska så ofta jag får tillfälle.
stämmer bra, stämmer ganska bra, stämmer dåligt, stämmer inte alls
8. Jag lyssnar på svensk radio, svensk tv och svensk film på fritiden.
stämmer bra, stämmer ganska bra, stämmer dåligt, stämmer inte alls
9. Det är viktigt att kunna svenska för att få bra betyg i alla ämnen.
stämmer bra, stämmer ganska bra, stämmer dåligt, stämmer inte alls
10. Det är viktigt att kunna svenska för att kunna studera vidare.
stämmer bra, stämmer ganska bra, stämmer dåligt, stämmer inte alls
11. Det är viktigt att kunna svenska för att kunna få ett bra arbete.
stämmer bra, stämmer ganska bra, stämmer dåligt, stämmer inte alls
12. Jag vill lära mig svenska flytande och tas för svensk.
stämmer bra, stämmer ganska bra, stämmer dåligt, stämmer inte alls
13. Jag vill ha mer respekt och det får den som kan tala bra svenska.

stämmer bra, stämmer ganska bra, stämmer dåligt, stämmer inte alls

14. Jag bär själv ansvar för mina framgångar i svenska.

stämmer bra, stämmer ganska bra, stämmer dåligt, stämmer inte alls

15. Jag kommer klara mig utan att studera mer svenska.

stämmer bra, stämmer ganska bra, stämmer dåligt, stämmer inte alls

16. Det skulle vara givande att komma in mer i den svenska kulturen.

stämmer bra, stämmer ganska bra, stämmer dåligt, stämmer inte alls

17. Jag beundrar många svenska värderingar.

stämmer bra, stämmer ganska bra, stämmer dåligt, stämmer inte alls

18. Jag vill gärna umgås mer med svenskar.

stämmer bra, stämmer ganska bra, stämmer dåligt, stämmer inte alls

19. Det skulle vara givande att känna sig mer svensk.

stämmer bra, stämmer ganska bra, stämmer dåligt, stämmer inte alls

B.

Till hur stor del identifierar du dig som svensk?

Stor del. Ofta. Både svensk och annan identitet. Ibland. Inte alls.

L2-självbild

Ser du dig i framtiden som en person som talar mycket bra, kanske flytande, svenska? Ja/nej

Ser du dig i framtiden som en person som läser på ett svensktalande universitet eller liknande? Ja/nej

Ser du dig i framtiden som en person som talar svenska på arbetet? Ja/nej

Ser du dig i framtiden som en person som enkelt umgås och talar med svenskar? Ja/nej

Ser du dig i framtiden som svensk? Ja/nej

Ser du dig i framtiden som en person som blir nekad arbete pga dålig svenska? Ja/nej

Ser du dig i framtiden som en person som behöver tolk vid myndighetskontakt. Ja/nej

Ser du dig i framtiden som en person som helst undviker tala svenska och endast umgås med personer från ditt hemland. Ja/nej

C.

Öppna frågor:

1. Är det viktigt att kunna bra svenska? Varför/varför inte?

2. Vad motiverar dig i dina svenskstudier? På vilket sätt?
3. Vad kan få dig att tappa motivationen i dina svenskstudier? På vilket sätt?
4. Vad tror du händer med dig om du inte lär dig mer svenska? Hur ser framtiden ut då?
5. Vad tror du händer med dig om du lär dig mycket bra svenska? Hur ser framtiden ut då?
6. Anstränger du dig för att lära dig svenska även på fritiden? På vilka sätt? Varför?
Vad är din attityd/åsikt om svenskarna, svenska värderingar och svensk kultur?
7. Har du förändrats på något sätt av att du lärt dig svenska och/eller befinna dig i Sverige?
På vilket sätt? (självbild, socialt, kulturellt?)